

המשנה: "משמיעין על השקלים ועל הכלאים", שלא יתערבו רצונות אחרים לרצון הנדבה. וגם פירוש כלאים, כמו "ויכלא העם" כו' שהוא בחינת המניעה שיש ג"כ במצות הנדבה כנ"ל, וז"ש: "העשיר לא ירבה" כו'.

7. מי השילוח חלק א פרשת ויקהל

מרבים העם להביא מדי העבודה - להבין התפארות נדבות ישראל כ"כ כמה פעמים, ומה הוא החידוש, כי מי הוא שיחדול ליתן את כל הון ביתו במצות הש"י בפרט לבנין המשכן?! אך באמת שאין האדם יודע ומבין את שורש לבו אם הוא נדיב באמת, והבחינה לזה אם אדם נתבע פעם אחת לנדבה למצוה חדשה אז יוכל ליתן הרבה, אך לאחר שהורגל במצוה זו אז קופץ את ידו מליתן, מזה נשמע שאין זה נדיב בשורשו, שאם היה נדיב בשורשו לא היה פוסק ממנו הנדיבות, **וכאן רצה הש"י רק נדבה אמיתית משורש נקודות לבם מחמת שהוא למעשה בנין עדי עד, וצריך שיהיה קדושת הנדיבות ג"כ קיים, ועשה בעיני כל אחד מישראל את נדבה זו כאילו הוא מורגל בה ולא יהיה כדבר חדש, ועכ"ז התנדבו פעם אחר פעם בנדיבות לבם משורש נקודות לבם ואז היה נדיבתם מבורר, וזהו: "מרבים העם להביא" וכו', היינו שהיו מביאים בכל פעם, וע"כ מפאר הכתוב נדיבותם.**

8. הרב חרל"פ זצ"ל נימוקי המקראות ויקהל

ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העבדה למלאכה אשר צוה ד' לעשת אתה - מה שחששו החכמים על ריבוי ההבאה למלאכת המשכן, היה מתוך שראו את גודל ההתפעלות של הריבוי, וחששו שמא נובע זה מתוך רגשות והתפעלויות חומריות בבחינת אש זרה אשר לא צוה ד'. ומכאן פרק בחכמת השלמות, כי כל פעולה חומרית צריכה להיות מצד השתעבדות החומר לנשמה ולהרגיש שכל השלטון צריך להיות מסור אליה, והגוף עם כל מאוייו אינו אלא כלי למלאות חפצה, ואין לו לגוף מה להגיד ולחוות דעה אפילו בדבר שהוא רק כעוזר לנשמה וכל קדשיה, ואם הפעולה החמרית סוטה מדרך זו, מוכרחה להסב רעות רבות, שכן היא המדה הישרה אשר למגמה זו עשה האלקים את האדם ישר לבל יבקש חשבונות רבים, כי אם להיות מסור כולו לשלטון הנשמה, וכל יציאה מסדר זה הרי זה קלקול והשחתה. וכן מראש יסוד החטא הקדום היה מצד מה שהוסיפה חוה על הציווי ואמרה: "ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו" (בראשית ג, ג), אעפ"י שהיה בזה כעין גדר ומשמרת, בכל זאת לפי שעדיין לא נצטוו אז על עשיית משמרת, והיתה זאת רק התעוררות חומרית, לכן יצא מזה הקלקול הכללי, אך לא כן הם הגדרים והסייגים הבאים מצד ציווי התורה: "ושמרתם את משמרתיי" (ויקרא יח, ל), שהם מוסיפים זיכוך וקדושה, שכן הם עצמם נובעים מקדושת התורה (אולם לעשות משמרת למשמרת, גזירה לגזירה, עלול לבוא מזה קלקול, כמו שבארנו במקום אחר, ועיין רש"י ביצה ב, ב). גם החטא של נדב ואביהוא היה מצד ההוספה שלהם, וכמו"כ חטא העגל היה על ידי שדימו בנפשם שאפשר להם ללכת אחרי הרגשים עצמיים, ולפיכך היה נדרש שנדבת המשכן הבאה לכפר על נפשותם תהיה כולה

מצד הציווי, ולא יתערב בזה שום זעזוע חומרי והתפעלותי, ולכן כשראו החכמים שמרבים העם להביא חששו להתעוררות החומר שיכולה להביא עליהם אסון גדול ונורא. ואולם זאת היתה ההבחנה, שתיכף שבא הציווי להפסיק את ההבאה, מיד: "ויכלא העם מהביא", וזה היה לעד כי אין ההתעוררות מצד החומר כי אם מצד התבטלותו אל הנשמה, שאילו היה זה מצד רגשי החומר, לא היו ממהרים וזריזים להפסיק תיכף ומיד.

9. נתיבות שלום לאדמו"ר מסלוני ויקהל

...וי"ל ע"פ מאמר צדיקים עה"פ: "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה", במשך השנה יש הרבה זמני התחדשות בהם יכול יהודי להתחדש כבריה חדשה, כל השבתות והמועדים שנועדו לכך שיהודי ישוב בהם לשרשו, אכן "החדש הזה לכם ראש חדשים", ההתחדשות של החדש הזה היא ראש לכל ההתחדשויות. "ראשון הוא לכם לחדשי השנה", חדש ניסן מסוגל ביותר להתחדשות יותר מכל זמני התחדשות שבשנה, בו יהודי מסוגל להתחדש אפילו בעניינים הקשים ביותר שבכל השנה אינו מצליח בהם. ענין ההתחדשות הוא כח מיוחד שניתן לישראל, שבכל המצבים יכול יהודי להתחדש כבריה חדשה, וכמאחז"ל (מכילתא בא א): "החדש הזה לכם - מונים ללבנה. שלכאורה צ"ב, למה באמת עשה ה' ככה שכל העולם מונים לסדר מהלך החמה ואילו ישראל מונים ללבנה? אלא שמרומז בזה, דהנה החמה אין בה שום חידושים ושינויים, תמיד היא במצב קבוע ואינה משתנית לעולם, אך הלבנה מצויה תמיד במצב של שינוי והתחדשות. יש בה התחדשויות קטנות בכל יום ובכל שעה, שבכל עת היא במצב שונה ומיוחד, ואף יום אינו דומה לחבירו, ויש את ההתחדשות הגדולה בכל חדש, שבא זמן שהלבנה מתמעטת עד שמגיעה לאפס הגמור בחינת "וימש חשך", ואח"כ שוב חוזר ומתחדש אור הלבנה.

וזהו ענין ישראל מונים ללבנה, כמד"א "וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידין להתחדש כמותה", שע"י הם תמיד במצב של התחדשות כמו הלבנה, כל שעה בחייו של יהודי היא מצב מיוחד בפני"ע, ותמיד הוא יכול להתחדש כבריה חדשה, ואפילו בזמנים של שיא החשכות שיהודי מגיע למצב של אפס "וימש חשך", גם אז יש לו את הכח של ישראל מונים ללבנה, שיודע כי אמנם כעת חשך אבל תיכף יופיע שוב האור, אבל אומות העולם מונים לחמה, שאין להם את כח ההתחדשות ובשעת חשך נופלים הם ביאוש. וע"ד גרעין שזורעים בארץ, שאינו מתחיל לצמוח אלא אחרי שמרקיב ועדיין יש בו קוסטא דחיותא, אז הוא רגע הצמיחה, אבל אם נרקב כולו שוב אינו יכול לצמוח. וזהו ההפרש בין יהודי לעכו"ם, היהודי בשיא שפלותו יש בו חלק א' ממעל, והניצוץ הקדוש הזה אינו מסתלק ממנו, וע"י הקוסטא דחיותא חוזר ומתחדש כבריה חדשה, מה שאין כן העכו"ם שאין בו ניצוץ קדוש, הרי הרקבון מתפשט בכולו ואינו יכול להתחדש. וכמ"ד: "אשר החלות לנפול לפניו לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו". וזהו: "החדש הזה לכם - ולא לגויים", שרק לישראל יש את כח ההתחדשות.

וכשם שפוסל בה הגרעון כן פוסל בה התוספת, למשל צוה במנורה ככר זהב יעשה אותה, ואם יעשה משני ככרים היא פסולה, וז"ש "מרבית להביא מדי העבדה למלאכה", מצד מה שצוה ה' לעשות אותה, והריבוי פוסל בה:

(ו) איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה - מלשון זה מבוואר שלא מנע מהם רק עשיית מלאכה, לא הבאת נדבה, כי הבאת נדבה לא פסקה גם אחר שהיה המשכן והמקדש עשוי, היו מתנדבים תמיד לאוצר בית ה', והיו לוקחים ממנו כלי שרת וכל הצורך כנודע, ולמה ימנעם מלהביא נדבות, רק מנעם שלא יעשו מלאכה, למשל שרבים היו עושים טבעות וווים לעמודים מממונם והתנדבו אותם, וכן טוו תכלת וארגמן שזה לא יצטרך עוד, אבל כסף וזהב לא מנעם מלהביא גם עתה להיות לאוצר ה', רק שע"י שהודיע שאין צריך עוד כי הנדבה מספקת, ע"י כן "ויכלא העם מהביא", נמנעו מלהביא אף כסף וזהב ודברים שלא נעשו במלאכה, כיון שראו שהנדבה מסתפקת לעשיית המשכן וכליו, אין צריך להם עוד:

5. אור החיים שמות פרק לו

(ז) דים וגו' והותר - ...ואולי שישמיענו הכתוב חיבת בני"י בעיני המקום, כי לצד שהביאו ישראל יותר משיעור הצריך, חש ה' לכבוד כל איש שטרחו והביאו, ונכנס כל המובא בית ה' במלאכת המשכן. וזה שיעור הכתוב: והמלאכה אשר צוה ה' לעשות במשכן הספיקה להיכנס בתוכה כל המלאכה שעשו בני ישראל הגם שהותר, פירוש שהיה יותר מהצריך הספיק המקבל לקבל יותר משיעורו על ידי נס, או על זה הדרך: והמלאכה שהביאו היתה דים, לא חסר ולא יותר, הגם שהיתה יותר כפי האמת, והוא אומרו "והותר", כי נעשה נס ולא הותר:

6. שפת אמת פרשת ויקהל שנה תרל"ה

בפסוק "מרבית העם להביא".. ויצו משה.. ויכלא העם מהביא", יש להבין מה זה האריכות בתורה בענין זה. ונראה כי ראו הצדיקים והחכמים כי נתפשט ההתנדבות יותר מהראוי, וחששו שלא יהיה עוד ברצון אמת לשם שמים, כי הכל הולך אחר הרצון לש"ש. ואיתא כי יש בכל דבר בחינת רצוא ושוב, פירוש עפ"י מ"ש בשם הבעש"ט לראות שמכל עבודה יקבל יראה ובושה, כי כשגומר כל מעשיו בא לידי גבהות, אבל כשחוזר באמצע לאחוריו בחשבו לפני מי הוא עומד, זה עצמו תיקון המעשה כראוי, ומשה רבינו ע"ה והחכמים שמרו מעשי בני"י שלא להתערב בו פניות כנ"ל. ובספר אור החיים מדייק לשון "היתה דים.. והותר", דסתרי אהדדי. והוא ז"ל תירץ שע"י שהיתרון היה בנדיבות בני"י, שילם הקב"ה להם שכרם וכלל היתרון ג"כ במלאכת המשכן, ע"ש דברי פח"ח. ולפי דרכנו פרשנו, כי עי"ז שמנעו עצמם אח"כ מהריבוי, כדכתיב "ויכלא העם", עי"ז תיקנו זאת היתרון שלא נתקלקל הנדבה ע"י התפשטות כנ"ל. ושמעתי מא"ז מו"ר ז"ל פירוש הפסוק "מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב", ופירש כי נדיבות הרצון צריך מנעל ושמירה שלא יתפשט הרצון והחשק לדברים אחרים כו'. וזהו פירוש

1. שמות פרק לו

(א) וְעָשָׂה בְצִלָּל וְאֶהְלִיֶּאֱב וְכָל אִישׁ חָכֵם לֵב אֲשֶׁר נָתַן ה' חָכְמָה וּתְבוּנָה בְּהֵמָּה לְדַעַת לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר צִוָּה ה':
(ב) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל בְּצִלָּל וְאֶל אֶהְלִיֶּאֱב וְאֶל כָּל אִישׁ חָכֵם לֵב אֲשֶׁר נָתַן ה' חָכְמָה בְּלִבּוֹ כָּל אֲשֶׁר נִשְׂאוּ לְבָבוֹ לְקַרְבָּה אֶל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:
(ג) וַיִּקְחוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֶת כָּל הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַמְּלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בְּבִקְרָב בְּבִקְרָב:
(ד) וַיָּבֵאוּ כָּל הַחֹכְמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל מְלָאכֶת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ אִישׁ מִמְּלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר הֵמָּה עֹשִׂים:
(ה) וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר מְרֻבִּים הָעַם לְהֵבִיא מְדֵי הָעֲבֹדָה לַמְּלָאכָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:
(ו) וַיְצַו מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחְנֵה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אַל יַעֲשׂוּ עוֹד מְלָאכָה לְתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְלָא הָעַם מִהֵבִיא:
(ז) וְהַמְּלָאכָה הַיְתֵדָה דִּים לְכָל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהִתֵּר: ס

2. רש"י שמות פרק לו

(ה) מדי העבדה - יותר מכדי צורך העבודה: (ו) ויכלא - לשון מניעה: (ז) והמלאכה היתה דים לכל המלאכה - ומלאכת ההבאה היתה דים של עושי המשכן לכל המלאכה של משכן, לעשות אותה ולהותר:

3. רמב"ן שמות פרק לו

(ג) ויקחו מלפני משה - הנה ביום אחד הביאו כל הנדבה הזאת אל אהל מועד שהוא של משה, והחכמים לקחו בו ביום מלפניו ובמחרת בהשכמה, וכן בשני הביאו אליו עוד אל אהלו נדבה והוא צוה להביא אותה אל האומנים, עד שאמרו לו שהם מרבית להביא והיתה דים והותר. ולא היה היתרון דבר חשוב שיספר בפרשת אלה פקודי מה עשו בו, אולי היה מונח באהל לחזק בה את בדק המשכן, או לעשות בה כלי שרת כאשר יעשו במקדש במותרות (שקלים פ"ד ה"ד). והזכיר הכתוב: "מרבית העם להביא", לשבח את העם המביאים בנדבתם, ולפאר החכמים בנאמנותם, וגם הנגיד עליהם משובח בזה שהעביר קול במחנה למנעם, כי אין לו חפץ בכספם וזהבם כשאר המושלים בעמם, כענין שאמר: "לא חמור אחד מהם נשאתי" (במדבר טז טו):

4. מלבי"ם שמות פרק לו

(ב) ויקרא משה - הנה במצרים לא למדו אומניות כאלה כי היו עושים בחומר ובלבנים, רק ה' השפיע עליהם חכמה לזה באמצעות בצלאל, אבל מאין ידע כל איש שהוא יהיה מוכן לזה ושנתן ה' חכמה בלבו למלאכות אלה? אמר שזה הרגיש כל אשר נשאו לבו לקרבה, שאם הרגיש בלבו תשוקה אל המלאכה והרגיש שיוכל לקרב אל המלאכה, זה היה הסימן שנתן ה' חכמה בלבו לזה, ובא לפני משה:

(ה) מרבית העם להביא - ר"ל שאין מלאכה זו דומה ליתר מלאכות שאם העם מרבית בנדבות יגדילו את המלאכה ביתר שאת, כי היא מלאכה משוערת מאת ה' שצריך שלא להוסיף ושלא לגרוע,